

Odgojno-obrazovne aktivnosti za razvijanje ekološke svijesti predškolske djece

Stjević, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:244621>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Izvanredni preddiplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

Iva Stjević

**ODGOJNO-OBRAZOVNE AKTIVNOSTI ZA RAZVIJANJE EKOLOŠKE SVIJESTI
PREDŠKOLSKE DJECE**

ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Izvanredni preddiplomski sveučilišni studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

**ODGOJNO-OBRAZOVNE AKTIVNOSTI ZA RAZVIJANJE EKOLOŠKE SVIJESTI
PREDŠKOLSKE DJECE**

(Educational activities for the development of the environmental awareness of pre-school
children)

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Mentor: prof. dr. sc. Irella Bogut

Sumentor: doc. dr. sc. Ivica Kelam

Studentica: Iva Stjević

Matični broj: 408

Slavonski Brod, veljača 2019.

SAŽETAK

Završni rad napisan je pod vodstvom mentorice prof. dr. sc. Irelle Bogut i sumentora doc. dr. sc. Ivica Kelama iz kolegija Ekološki odgoj u dječjem vrtiću.

U ovom završnom radu objasnila sam pojam „odgojno-obrazovne aktivnosti“, kao i način pripreme i provedbe istih. Isto tako osvrnula sam se i na odgojiteljevu ulogu tijekom kreiranja teme, svih aktivnosti vezanih uz temu, prikupljanje materijala, prilagođavanje odgojno-obrazovnih ekoloških aktivnosti djeci predškolske dobi, ali i na odgojiteljevu pomoć prilikom provedbe aktivnosti.

Navela sam neke od ekoloških tema koje konkretno ukazuju na problematiku ovog završnog rada, odnosno ukazuju na razvijanje ekološke svijesti kod djece predškolske dobi. Teme moraju biti u skladu s uzrastom djece, s njihovim interesima, prostorom u kojem se provode, s materijalom kojim se raspolaže...

Sve provedene ekološke aktivnosti moraju imati unaprijed određen cilj kojemu će se težiti kako bi djeca obogatila svoje unaprijed stečeno znanje, ali i stvorila nove zaključke.

Dio završnog rada je i projekt pod nazivom „Eko-Eko“ kojemu je cilj pobuditi dječju svijest o potrebi za recikliranjem, održivim / racionalnim iskorištavanjem prirodnih resursa, čuvanju okoliša, boravku na svježem zraku, ali i buđenje kreativnosti i svijesti o prenamjeni predmeta u svrhu izrade novih.

Kroz izradu ovoga rada zaključila sam kako je neophodno da djeca već u predškolskoj dobi budu uključena u ekološke aktivnosti i kako bi svaki odrastao čovjek trebao malom djetetu biti uzor prema kojem će učiti kako čuvati prirodu.

SUMMARY

The final paper has been made under the guidance of the mentor prof. dr. sc. Irella Bogut and the helping mentor doc. dr. sc. Ivica Kelam from the course Ecology education in the kindergarten.

The concept of educational activities itself has been explained in this final paper as well as the methods of preparation and execution of the activities. The role of the educator during the creation of the topic, the activities connected with the topic, collecting the materials, the adjustment of the educational, ecological activities of the pre-school children has also been mentioned as well as his assistance during the execution of the activities.

Some ecology topics, which particularly point out the issues of this final paper and show the development of environmental awareness of the pre-school children, have been stated. The topics have to be in accordance with the age of the children, their interests, the space, where they would be put into practice, the resources being at disposal...

All the executed environmental activities need to have an in advance determined outcome, which we pursue, so that the children would enrich their previously acquired knowledge and would come to new conclusions, too.

The project called "Eco-Eco" is also a part of this final paper. The aim of this project is to stimulate the child's awareness about the necessity of recycling, sustainable/rational use of natural resources, preserving the environment, spending time outside, but, simultaneously, the project is aiming at stimulating the creativity and the awareness of converting the use of the objects in order to make the new ones.

Doing this final paper, I have come to a conclusion that it is inevitable for the pre-school children to be involved into the environmental activities, in order to make it possible for every grown-up to be a role model to a child how to preserve the nature.

SADRŽAJ	
SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
UVOD	4
1. PROVEDBA AKTIVNOSTI S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI.....	5
1. 1. POJAM „AKTIVNOST“	5
1. 2. ULOGA ODGOJITELJA U PROVOĐENJU AKTIVNOSTI.....	5
1. 3. NAČIN PRIPREME U SVRHU PROVEDBE AKTIVNOSTI	6
2. RAZVIJANJE EKOLOŠKE SVIJESTI KOD DJECE	6
2. 1. TEME KOJE PRIDONOSE RAZVOJU EKOLOŠKE SVIJESTI	6
2. 2. EKOLOŠKA SVIJEST KOD DJECE	7
3. EKOLOŠKI PROJEKT „EKO-EKO“	7
3. 1. CILJ PROJEKTA	7
3. 2. METODE I ISPITANICI.....	7
3. 3. PROVEDENE AKTIVNOSTI	8
3. 4. TIJEK AKTIVNOSTI	9
4. RASPRAVA O PROVEDENIM EKOLOŠKIM AKTIVNOSTIMA	17
ZAKLJUČAK	18
LITERATURA.....	19

UVOD

Aktivnosti u dječjem vrtiću mogu biti zasebne ili dio većeg projekta gdje jedno ili više djece proučava određenu temu ili problematiku uz primjerenu pomoć odgojitelja. Naglasak kod provedbi odgojno-obrazovnih aktivnosti je na aktivnom stjecanju znanja i iskustva. Djeca prema vlastitim potrebama i mogućnostima, sama ili u suradnji s prijateljima iz vrtićke skupine odabiru aktivnost kojoj posvećuju pažnju. Vrlo je važno osiguravanje dovoljno vremena kod provedbe aktivnosti jer kroz rad na aktivnostima djeca razvijaju kritičko mišljenje i samomotivirano učenje.

Kada govorimo konkretno o ekologiji, upravo je dječji vrtić mjesto gdje dijete provodi veliki dio vremena, uči i istražuje tako da je buđenje ekološke svijesti nužno već u predškolskoj dobi. Svako dijete uči svoja prava, odgovornosti i dužnosti. Sve što se nauči u najranijem djetinjstvu ostaje kao kvalitetno znanje za kasnije godine života. Kako djeca danas još uvijek nedovoljno znaju o ekologiji i njejoj važnosti, u dječjim vrtićima je važno organizirati projekte kako bi ih se dodatno educiralo. (Slunjski, 2001.).

U provedbi projekta prikazanog u ovome radu dolazi do niza intelektualnih i praktičnih aktivnosti koje potiču buđenje ekološke svijesti kod djece u predškolskoj dobi.

Osnovni zadatak provedbe svih aktivnosti je razvijanje misaonih procesa u djece, stvaranje temeljnih znanja i usvajanja vrijednosti te ekološke osviještenosti djece, a sve to u cilju izgrađivanja kvalitetnih osobnosti koje će ekološki promišljati i djelovati. (Lay, 1993).

Ernst Haeckel prvi je definirao ekologiju kao znanstvenu disciplinu. Hrvatski opći leksikon (1996) navodi: „Ekologija je znanost o mnogostrukim odnosima između živih organizama i okoline u kojoj one žive (bilja, životinja)“. Također je zaštita okoliša definirana kao sveukupnost mjera za očuvanje prirodnih dobara (vode, tla i zraka) za ljudske potrebe ili interese, a prvenstveno gospodarske i zdravstvene. Pod zaštitom prirode treba razumijevati svrhovito djelovanje čovjeka radi očuvanja neizmjenjivih ili što manje moguće promijenjenih dijelova prirode i procesa potrebnih za život životnih zajednica, ekosustava i prirodnih krajolika, bez obzira na korisnost za čovjeka. (Hrvatski opći leksikon, 1996).

1. PROVEDBA AKTIVNOSTI S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

1. 1. POJAM „AKTIVNOST“

Pod pojmom „aktivnost“ najčešće se smatra određeni zadatak u kojem će jedno ili više djece sudjelovati i dublje proučavati određenu tematiku ili problematiku. Skup nekoliko aktivnosti nazivamo projektom. U slučaju da u predškolskoj skupini provodimo projekt koji se sastoji od niza aktivnosti vezanih uz određenu temu, on može trajati dan, tjedan ili cijeli mjesec što ovisi o dobnoj skupini djece i prirodi teme. Svaka nova aktivnost je istovremeno i novo iskustvo koje djetetu predstavlja njegovu potragu za značenjem i razumijevanjem. Svaki postupak kojim se želi stimulirati proces učenja trebao bi polaziti od djetetovog spontanog interesa. Cilj provedbe svih aktivnosti je pomoći djetetu da produbljuje razumijevanje vlastitoga iskustva i okruženja u kojemu živi.

1. 2. ULOGA ODGOJITELJA U PROVOĐENJU AKTIVNOSTI

Uloga odgojitelja u provođenju aktivnosti s djecom predškolske dobi je veoma velika, ali s druge strane i veoma ograničena. Odgojitelj prvenstveno prema planu i programu dječjeg vrtića kreira temu kojom će se zajedno s djecom baviti. Nakon odabira teme odgojitelj kreira i aktivnosti koje u potpunosti moraju biti vezane uz temu, prilagođene djeci, planu i programu, izvanrednim događanjima u vrtiću, blagdanima, aktivnosti moraju biti i prilagođene prostoru kojeg odgojna skupina ima na raspolaganju kao i materijali potrebnom za provedbu aktivnosti. Tijekom provedbe aktivnosti odgojiteljeva uloga je da mora znati procijeniti određenu „dozu“ pomoći djeci. Cilj postavljen prije same provedbe aktivnosti bi trebao po završetku svih provedenih aktivnosti biti ispunjen. Tek tada odgojitelj može zaključiti da je odradio dobar posao.

1. 3. NAČIN PRIPREME U SVRHU PROVEDBE AKTIVNOSTI

- Prva stvar koju odgojitelj treba napraviti je odabir i razrada teme te postavljanje cilja. (Tema u potpunosti mora biti prilagođena djeci i mora omogućiti djetetu razumijevanje vlastitih iskustava i okruženja u kojem živi).
- Isto tako odgojitelj mora ustanoviti dječja prethodna znanja i interese.
- Odgojitelji prilikom pripreme aktivnosti moraju analizirati dosadašnja znanja djece i planirati mogućnost napretka.
- Prilikom realizacije aktivnosti odgojitelji moraju prilagoditi uvjete za rad i provedbu aktivnosti.
- Tijekom aktivnosti moraju odmjeriti/„dozirati“ pomoć djeci (npr. postavljati poticajna pitanja umjesto davanja konkretnih rješenja).
- Na kraju provedbe aktivnosti važno je da je ispunjen cilj koji smo prethodno odredili.

2. RAZVIJANJE EKOLOŠKE SVIJESTI KOD DJECE

2. 1. TEME KOJE PRIDONOSE RAZVOJU EKOLOŠKE SVIJESTI

Smojver (2000.) navodi da pozitivni emocionalni doživljaji i spoznaje utječu na razvoj ekološke osjetljivosti djeteta. Dijete istražuje i doživljava prirodu i okoliš koji ga okružuje svim osjetilima. Nakon doživljaja dijete prerađuje i izražava svoje iskustvo u svim aspektima izražavanja i stvaranja: spoznajnom, govornom, tjelesnom, likovnom, glazbenom.

Teme inspirirane dječjim potrebama mogu biti: kućni ljubimci, voda, kukci, zemlja, recikliranje i dr. Teme se mogu dopunjavati, mijenjati, provoditi tijekom kraćeg ili dužeg razdoblja. U ostvarivanju tema pojavljuju se problemske eko – situacije, kao npr. zašto je potok onečišćen, kako nastaje papir, što biljka treba za rast i dr. Odgovore na ta pitanja djeca uz pomoć odgajatelja dobivaju najvećim dijelom putem praktičnih aktivnosti. U tome im mogu pomoći roditelji donošenjem materijala.

2. 2. EKOLOŠKA SVIJEST KOD DJECE

Biketa – Caktaš (2008.) navodi da svako dijete svojim postojanjem ima pravo na čist i zdrav okoliš koji mu omogućuje skladan rast i razvoj. Djetetova ekološka svijest razvijena je onoliko koliko je u odraslih osoba koje ga okružuju, jer ono uči po modelu, tj. ako vidi odrasloga kako poštuje prirodu i ono će se željeti tako ponašati. Malo dijete svoju okolinu istražuje promatranjem i svim ostalim osjetilima - sluhom, njuhom, dodirrom i okusom.

Kako dijete postaje zrelije, to njegove istraživačke aktivnosti postaju složenije, dijete se zanima za svojstva vode, zraka, tla, želi i može sudjelovati u različitim aktivnostima i u vrtiću i u obitelji koje potpomažu razvoj ekološkog pristupa životu. Ono što je najvažnije za razvoj ekološke svijesti jest ljubav prema prirodi. Odgojem i obrazovanjem u vrtiću nastojimo razviti dječju osjetljivost na opasnosti koje prijete našem okolišu.

3. EKOLOŠKI PROJEKT „EKO-EKO“

3. 1. CILJ PROJEKTA

Glavni cilj i željeni rezultat bio je razviti ekološki osviještenu djecu s usađenim vrijednostima o važnosti očuvanja okoliša.

3. 2. METODE I ISPITANICI

Projekt je bio jednostavan i proveden kroz različite odgojno-obrazovne aktivnosti. Aktivnosti su se provodile u sobi dnevnog boravka, a djeca su se u njih uključivala prema vlastitom interesu. U njima je sudjelovalo 28 djece starije predškolske dobi, od toga 14 djevojčica i 14 dječaka. Tijekom provedbe aktivnosti koristila sam različite metode kao što su rad u skupini, razgovor, slušanje priče i sl.

3. 3. PROVEDENE AKTIVNOSTI

Aktivnosti koje su djeci bile ponuđene u sobi dnevnog boravka su:

1. „SLIKOVNICA- ŠTO ZOE ČINI SRETNOM?“ – poticajna aktivnost
2. „IZRAZ LICA NAŠE PLANETE“- istraživačko spoznajna aktivnost
3. „PLANET ZEMLJA“- manipulativna aktivnost
4. „RECIKLIRANA SLOVA“- aktivnost početnog čitanja i pisanja
5. „RECIKLAŽNA KUTIJA“- likovno-kreativna aktivnost
6. „NEOBIČNI ČOVJEČULJAK“- likovno-kreativna aktivnost / manipulativna aktivnost
7. „U SVIJETU BROJEVA“- matematička aktivnost
8. „PRIRODA“ – aktivnost vidnog opažanja
9. „KUGLANJE“ – završna / natjecateljska aktivnost

3. 4. TIJEK AKTIVNOSTI

1. „SLIKOVNICA - ŠTO ZOE ČINI SRETNOM?“ – poticajna aktivnost

Što Zoe čini sretnom je slikovnica koju sam sama izradila. Nakon što sva djeca sjednu na tepih dnevnog boravka ispričat ću im priču o djevojčici Zoe i načinu na koju reciklira i čuva okoliš. Kada priča bude gotova slijede poticajna pitanja i razgovor s djecom.

Poticajna pitanja nalaze se u prilogu br. 1.

- reakcije djece na slikovnicu bile su odlične, po završetku cijele aktivnosti samoinicijativno su ponovno pričali svoju priču

2. „IZRAZ LICA NAŠE PLANETE“ - istraživačko spoznajna aktivnost

Djeci su ponuđena dva hamer papira na kojima se nalazi planet Zemlja, na jednom hamer papiru se smije, a na drugom plače. Također su ponuđene razne plastične vrećice, čepovi..., od djece se očekuje kako će predmete štetne za okoliš zalijepiti na tužnu planetu i kako će sami na manje papire nacrtati ono što našu planetu čini sretnom i zatim zalijepiti na hamer papir sretno planete.

- djeca su pokazala veliki interes i sama su znala što nacrtati da bi naša planeta ostala sretna, a što trebaju zalijepiti na tužnu planetu

3. „PLANET ZEMLJA“ - manipulativna aktivnost

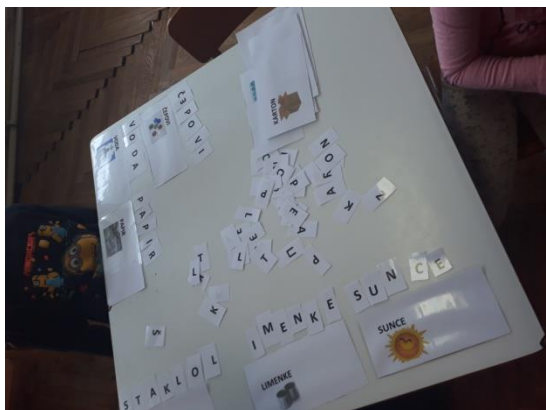
Djeci je ponuđen glinamol i tempere. Od djece se očekuje kako će od glinamola oblikovati planetu i zatim je prema vlastitim željama obojiti.

- interes za ovu aktivnost bio je ogroman, neka djeca su napravila i po nekoliko radova

4. „RECIKLIRANA SLOVA“ - aktivnost početnog čitanja i pisanja

Djeci su ponuđene kartice sa slikama i kartice sa slovima, od djece se očekuje kako će karticama sa slovima pridružiti odgovarajuću sliku.

- za ovu aktivnost je pokazan veliki interes, kako zbog samog pridruživanja slova tako i zbog slika na karticama

5. „RECIKLAŽNA KUTIJA“- likovno-kreativna aktivnost

Djeci je ponuđena simpatična kutija poluotvorenih usta čije su noge izrađene od plastičnih boca. Od djece se očekuje kako će kutiju obojiti i ukrasiti po vlastitoj želji. Budući da je u vrtiću trenutno aktivno skupljanje plastičnih čepova za oboljele od leukemije, ovu aktivnost ćemo povezati s tim tako da ćemo na kutiju napisati krilaticu akcije „Plastičnim čepovima do skupih lijekova“ i djeca će u tu kutiju skupljati čepove za oboljele.

- interes za ovu aktivnost je bio zaista velik, čak je došlo i do malih prepirki u žaru igre/aktivnosti. Prezadovoljna sam kako su sve napravili.

6. „NEOBIČNI ČOVJEČULJAK“ - likovno-kreativna aktivnost / manipulativna aktivnost

Djeci će biti ponuđeni kartoni i mnoštvo predmeta za reciklažu (čepovi, plutani čepovi, tkanine, slamke, vrećice ...) Od djece se očekuje kako će na kartonsku podlogu prema svojim željama oblikovati čovječuljka.

- ova aktivnost me je jako pozitivno iznenadila jer nisam očekivala ovakve lijepo radove

7. „U SVIJETU BROJEVA“ - matematička aktivnost

Djeci je ponuđena kutija na kojoj su zadaci zbrajanja i grla od boca. Od djece se očekuje da kada izračunaju zbroj brojeva svoj rezultat prikažu tako što će zavrnuti odgovarajući broj čepova na kutiju.

- djeci je ova aktivnost bila drugačija i zanimljiva, svi su provodili puno vremena ovdje

8. „PRIRODA“ – aktivnost vidnog opažanja

Na vratima sobe dnevnog boravka izradila sam od plastičnih čaša, vrećica, boca i raznih papira zanimljivu sliku prirode (drvo s granama od rola toaletnog papira, leptiri od vrećica, cvjetići od boca, krošnja drveta od plastičnih čaša...)

- pri ulasku u sobu djeca su odmah primijetila nešto neobično na zidu sobe dnevnog boravka. Isto tako odmah su znali od kojeg materijala sam što napravila.

9. „KUGLANJE“ – završna / natjecateljska aktivnost

Djeci su ponuđeni čunjevi za kuglanje od plastičnih boca i lopta. Podijelit ćemo se u dvije kolone i skupljati bodove ovisno o količini srušenih čunjeva. Pobjednik je onaj koji skupi više bodova.

- završnu aktivnost smo morali ponoviti nekoliko puta zbog velikog interesa

Prilog 1.

Poticajna pitanja

Pazite li na okoliš? Kako?

Reciklirate li kod kuće?

Što je dobro za prirodu?

Možemo li iskoristiti neke predmete umjesto da ih bacimo? Za što?

Trebamo li štedjeti energiju i vodu? Kako?

4. RASPRAVA O PROVEDENIM AKTIVNOSTIMA

Aktivnosti su provedene u jednom danu za vrijeme moje stručne prakse u Dječjem vrtiću „Đakovo“. Trajale su od 9:00 do 12:00 sati, a za to vrijeme djeca su se izmjenjivala po aktivnostima prema vlastitom interesu. Opći cilj projekta bio je educirati djecu o ekološkom odgoju kroz različite aktivnosti. Specifični ciljevi bili su unaprijediti znanja djece o važnosti ekološkog odgoja i očuvanja prirode, uvrstiti eko sadržaj u odgojno-obrazovni rad ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja te usmjeriti djecu na odgovorno ponašanje prema prirodi.

Prije nego što smo krenuli s radom, uvela sam djecu u pojam „ekologija“ pomoću slikovnice i poticajnih pitanja. Također sam ukratko opisala što ćemo raditi tijekom dana. Pružila sam im mogućnost uvida u pomaganje oko očuvanja okoliša i mogućnosti iskorištavanja prirodnih resursa. Iz uvodne priče već su savladali znanje o recikliranju, svrhu vožnje bicikla umjesto vožnje automobila, skupljanju kišnice za zalijevanje vrta, kupnju platnenih umjesto plastičnih vrećica radi mogućnosti razgradnje, svrhu komposta, sušenje rublja na svježem zraku radi uštede energije, kao i boravak u prirodi radi očuvanja zdravlja.

Zatim si kroz sve ostale aktivnosti istraživanjem, zaključivanjem učili o očuvanju okoliša, mogućnosti ponovnog korištenja određenih materijala, kreativnosti, oblikovanju, a isto tako i o matematici te čitanju i pisanju koje sam također povezala s ekologijom. (Slikama vezanim uz temu i materijalom kojim sam izrađivala same aktivnosti).

Odabirom ovih ekoloških aktivnosti, djeca su se zabavila, usvojila su neke socijalne vještine, timski surađivala, ali i puno toga novog naučila, a već stečeno znanje su dodatno utvrdila.

Projekt je uspješno proveden. Djeca su aktivno sudjelovala u svim ponuđenim aktivnostima i za njih su pokazala veliki interes. Međusobno su surađivala i pomagala si. Pomoću ovih aktivnosti ostvareni su navedeni opći i specifični ciljevi: unaprijeđena su znanja djece i odgojitelja o važnosti ekološkog odgoja i očuvanja prirode, poboljšane su motoričke sposobnosti djece kroz različite tjelesne aktivnosti te su djeca usmjerena na odgovorno ponašanje prema prirodi.

ZAKLJUČAK

Odgojno-obrazovnih aktivnosti za razvijanje ekološke svijesti predškolske djece je mnogo. Aktivnosti samo moraju biti dobro osmišljene s jasno postavljenim ciljevima.

Teme koje se obrađuju moraju u potpunosti biti prilagođene djeci. Teme koje obrađuju su vrlo aktualne danas i omogućuju razvoj ekološke svijesti (npr. Nije sav otpad smeće, Svemir, Recikliranje, Briga o okolišu, Dan bez automobila, Zrak, Energija, Šuma i dr.). Kao zaključak cjelokupnoga rada želim istaknuti da se ova tema pokazala vrlo zanimljiva, kako odgojiteljicama, tako i predškolskoj djeci, što se jasno može vidjeti po njihovoj uključenosti i angažiranosti u projektu, željama za novim aktivnostima i pozitivnim dojmovima koje su iskazali. Iako su na početku projekta djeca već imala neka saznanja o zaštiti prirode i ekologiji općenito, putem neposrednoga iskustva kroz odgojno-obrazovne aktivnosti produbili su svoja znanja koja će im biti poticaj za nova istraživanja i otkrivanja te stjecanje novih znanja i iskustava.

LITERATURA

- Ajduković, Ž., Jurčić, D. (2005.), Velika enciklopedija malih aktivnosti, Zagreb, Školska Knjiga
- De Haan, G., (1996.), Otpad: okoliš u kojem živim, Zagreb : Otvoreno sveučilište, cop. 1990. ; prijevod Divna Francetić
- Glavač, V., (1999.), Uvod u globalnu ekologiju, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada
- Kovačec, A., (1999.), Hrvatski opći leksikon, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslava Krleže
- Mužić, V., (1999.), Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja, Zagreb, Educa
- Slunjski, E., (2001.), Integrirani predškolski kurikulum : rad djece na projektima, Zagreb, Mali profesor
- Smojver, V., 2000. : O programu iz područja ekologije u našem vrtiću. U: Ekologija – korak bliže djetetu. Urednici: Ž. Božić, V. Uzelac., Adamić, Rijeka, 118-123.
- Uzelac, V., (1999.), Ekologija - korak bliže djetetu : zbornik radova stručno-znanstvenog skupa : Rijeka, 21. - 23. listopada 1999, Rijeka: Grad Rijeka: Dječji vrtić Rijeka: Adamić, 2000.
- Vučić, V., 1994.: 50 jednostavnih stvari koje djeca mogu učiniti za spas Zemlje. Zagreb - Otvoreno sveučilište, Zagreb.